2009/2010
59. ročník MO *Riešenia úloh domáceho kola kategórie Z6*

---

1. *Janko s Marienkou chodia k babičke, ktorá má cukráreň a predáva perníky. Obe deti jej samozrejme pomáhajú, hlavne so zdobením. Kým babička ozdobí päť perníkov, ozdobí Marienka tri a Janko dva. Pri poslednej návšteve ozdobili všetci traja spolu päť plných tácok. Marienka s babičkou zdobili po celý čas, Janko najprv zdobil a potom zrovnával perníky po dvanásť na jednu tácku a odnášal ich do komory. Všetci traja v ten istý okamih začali i skončili.*

1. *Koľko perníkov ozdobil Janko?*
2. *Ako dlho im trvala celá práca, ak babička ozdobí jeden perník za 4 minúty?*
3. *Ako dlho pomáhal Janko zdobiť?*

(*M. Petrová*)

Riešenie. Najskôr zistíme, koľko perníkov ozdobili dokopy. Bolo to 5 tácok po dvanástich perníkoch, teda 60 perníkov ($5 \cdot 12 = 60$).

Keby si všetci traja v jednom okamihu vzali perník a začali ho zdobiť, tak si za uvedených podmienok všetci traja zase naraz vezmú perník až vo chvíli, keď babička ozdobí piaty, Marienka tretí a Janko druhý, skôr nie. Dokonca ani dvaja z nich si nevezmú perník v rovnakej chvíli pred uplynutím uvedenej doby. Tento časový úsek pomenujme ako jeden „cyklus“. Počet cyklov teda musí byť celé číslo (babička skončila s Marienkou v rovnakom okamihu).

Najskôr si predstavme, že Janko sa venoval iba zdobeniu a s ničím ďalším nepomáhal. Potom by za jeden cyklus všetci traja dokopy ozdobili 10 perníkov. Na ozdobenie šesťdesiatich perníkov by teda potrebovali presne 6 cyklov ($60 : 10 = 6$). Keďže ale Janko nezdobil celých 6 cyklov (zrovnával totiž perníky na tácky a tie potom odnášal), musela babička s Marienkou zdobiť aspoň 7 cyklov.

Keby pracovali 8 cyklov, babička by ozdobila 40 perníkov ($8 \cdot 5 = 40$) a Marienka by ozdobila 24 perníkov ($8 \cdot 3 = 24$). Dokopy by ozdobili 64 perníkov, teda viac ako mali. Keďže museli dokončiť cyklus (jedna by inak skončila skôr ako druhá), nemohlo byť týchto cyklov 8 alebo viac.

To znamená, že babička s Marienkou pracovali pravé 7 cyklov. Babička teda ozdobila 35 perníkov ($7 \cdot 5 = 35$) a Marienka ozdobila 21 perníkov ($7 \cdot 3 = 21$). Janko ozdobil 4 perníky ($60 - 35 - 21 = 4$).

Ak babička ozdobí jeden perník za 4 minúty, jeden cyklus trvá 20 minút ($4 \cdot 5 = 20$). Celá práca im teda trvala 140 minút ($7 \cdot 20 = 140$), t. j. 2 hodiny 20 minút.

Keďže Janko ozdobil 4 perníky, zdobil celé dva cykly ($4 : 2 = 2$), t. j. 40 minút ($2 \cdot 20 = 40$).

Iné riešenie. Úlohu možno riešiť aj tak, že „vynecháme“ Jankovo zdobenie. Babička s Marienkou ozdobia za jeden cyklus dokopy 8 perníkov, takže cyklov bude najviac 7 ($60 : 8 = 7$, zvyšok 4). Zvyšné 4 perníky ozdobí Janko. Keby bolo cyklov iba 6, zdobil by Janko celý čas a nemohol by odnášať tácky. Menej cyklov samozrejme byť nemohlo. Ďalej už je všetko rovnaké.

2. *Štvormiestny PIN kód Rasťovho mobilu je zaujímavý:*

- *jednotlivé číslice sú prvočísla,*
- *1. a 2. číslica v tomto poradí vytvorí prvočíslo,*
- *2. a 3. číslica v tomto poradí vytvorí prvočíslo,*
- *3. a 4. číslica v tomto poradí vytvorí prvočíslo.*

Rasťo zabudol svoj PIN kód, ale pamätá si všetky vyššie uvedené vlastnosti. Snaží sa zaktivovať vypnutý mobil. Ktoré čísla by mal vyskúšať? (M. Petrová)

Riešenie. Najskôr si uvedomíme, že všetky jednociferné prvočísla sú 2, 3, 5 a 7. Ďalej zistíme, že všetky dvojciferné prvočísla, ktorá možno zostaviť z týchto číslic, sú

$$23,\ 37,\ 53,\ 73.$$

Keď vyjadríme Rasťov PIN ako $ABCD$, zo zadania vieme, že AB, BC a CD musia byť prvočísla. (Pozor, nikde nie je povedané, že A, B, C a D sú navzájom rôzne číslice!) Za A postupne dosadíme číslice 2, 3, 5, 7 a budeme zisťovať, či a akými číslicami možno nahradiť B, C, D, aby sme vyhoveli uvedeným požiadavkám. Všetko je zhrnuté v nasledujúcej tabuľke:

A	B	C	D	PIN
2	3	7	3	2373
3	7	3	7	3737
5	3	7	3	5373
7	3	7	3	7373

Rasťo by mal vyskúšať nasledujúce štyri čísla: 2373, 3737, 5373 a 7373.

3. *Na obr. 1 je útvar zložený zo siedmich rovnakých štvoruholníkových dielikov stavebnice. Aký je obvod tohto útvaru, ak obvod jedného štvoruholníkového dielika je* 17 cm*?*

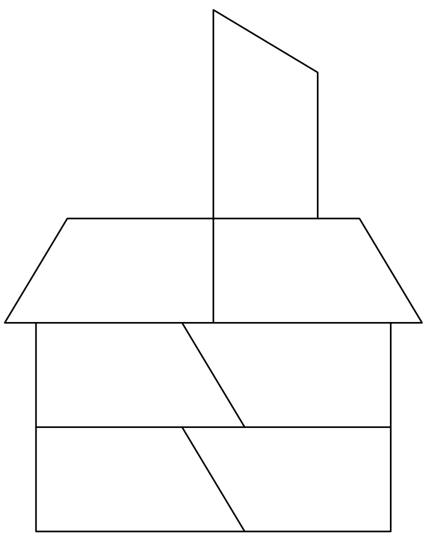

Obr. 1

(*K. Pazourek*)

Riešenie. Ofarbime jednotlivé strany dielikov nasledovne: najdlhšiu stranu zelenou, s ňou rovnobežnú stranu modrou, na ne kolmú stranu žltou a zvyšnú stranu červenou; dĺžky zodpovedajúcich strán budeme označovať skrátene z, m, $\check{z}$ a $\check{c}$. Ďalej označme vybrané „vrcholy“ jednotlivých dielikov ako na obr. 2.

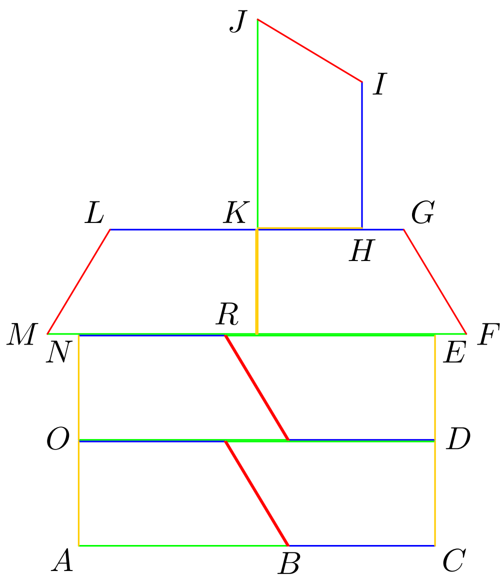

Obr. 2

Obvod útvaru je tvorený:
- 3 modrými úsečkami BC, HI a KL, ktorých dĺžky sú m,
- 2 zelenými úsečkami AB a JK, ktorých dĺžky sú z,
- 4 žltými úsečkami CD, DE, NO a OA, ktorých dĺžky sú $\check{z}$,
- 3 červenými úsečkami FG, IJ a LM, ktorých dĺžky sú $\check{c}$,
- 2 zhodnými úsečkami EF a MN a 1 úsečkou GH, ktorých dĺžky zatiaľ nepoznáme.

Dĺžky úsečiek MN a EF spolu so zelenou stranou ER a modrou stranou RN dávajú úsečku MF, ktorá je tvorená dvoma zelenými stranami. Inými slovami,

$$|EF| + |MN| = z + z - (z + m) = z - m.$$

Dĺžku modrej strany KG môžeme vyjadriť ako súčet dĺžok žltej strany KH a úsečky GH, teda

$$|GH| = m - \check{z}.$$

Dokopy je obvod útvaru

$$3m + 2z + 4\check{z} + 3\check{c} + (z - m) + (m - \check{z}) = 3m + 3z + 3\check{z} + 3\check{c} = 3(m + z + \check{z} + \check{c}).$$

Dostali sme tak trojnásobok obvodu jedného štvoruholníkového dielika, teda obvod celého útvaru je rovný

$$3 \cdot 17 = 51 \text{ (cm)}.$$

Poznámka. Ak najskôr posunieme niektoré časti útvaru tak, aby obvod ostal zachovaný, môžu sa niektoré úvahy zjednodušiť, viď napr. obr. 3.

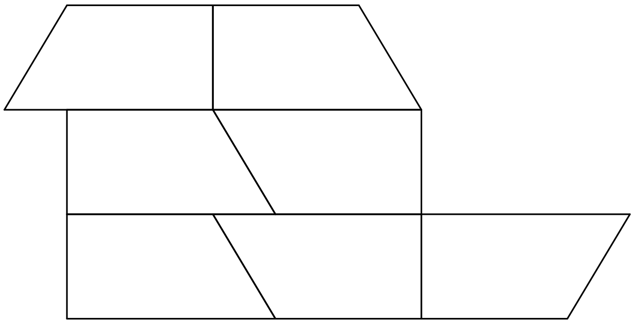

Obr. 3

Iné riešenie. Oddeľme „komín“ od „strechy“ a „strechu“ od „stien“ tak, ako ukazuje obr. 4.

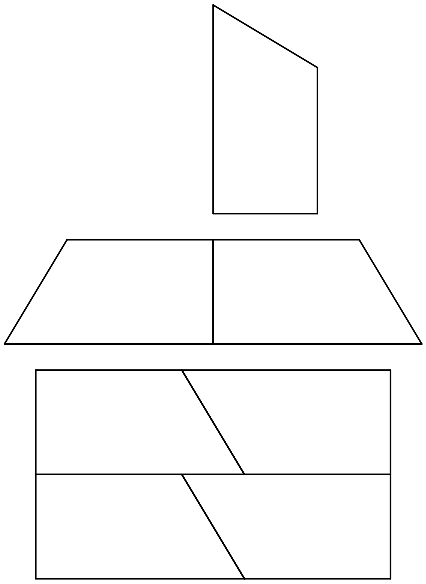

Obr. 4

Súčet obvodov týchto troch útvarov určíme ľahko (použijeme označenie m, z, $ž$, $č$ ako vyššie):

$$5m + 5z + 5ž + 3č.$$

Uvedený súčet je oproti obvodu pôvodného útvaru väčší o dve dĺžky $ž$, čo spôsobilo oddelenie „komínu“, a o dva súčty dĺžok $m + z$, čo spôsobilo oddelenie „stien“. Obvod pôvodného útvaru je teda

$$(5m + 5z + 5ž + 3č) - ž - ž - (m + z) - (m + z) = 3m + 3z + 3ž + 3č.$$

Vidíme, že pôvodný útvar má trikrát väčší obvod ako štvoruholníkový dielik, t. j. $3 \cdot 17 = 51$ (cm).

4. *Ocko sa rozhodol, že bude dávať svojmu synovi Mojmírovi raz za mesiac vreckové. Prvé vreckové dostal Mojmír v januári. Ocko každý mesiac vreckové zvyšoval vždy o 4 €. Keby Mojmír neutrácal, mal by po dvanástom vreckovom pred Vianocami 900 €. Koľko € dostal Mojmír v januári ako prvé vreckové?* (L. Hozová)

Riešenie. Označme x výšku januárového vreckového v €. Vo februári Mojmír dostal $x + 4$, v marci $x + 8$, v apríli $x + 12$, $\ldots$, v decembri $x + 44$. Podľa zadania vieme, že

$$12x + (4 + 8 + 12 + 16 + 20 + 24 + 28 + 32 + 36 + 40 + 44) = 900.$$

Po úpravách dostávame

$$\begin{aligned} 12x + 264 &= 900, \\ 12x &= 636, \\ x &= 53. \end{aligned}$$

Mojmír dostal v januári 53 €.

---

5. *Doplň miesto hviezdičiek čísla tak, aby súčet výsledkov nasledujúcich dvoch príkladov bol* 5 842.

$$\begin{array}{r} *2*7 \\ 3*4* \\ \hline 4*00 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 2*9* \\ -\,*2*4 \\ \hline *54* \end{array}$$

(M. Dillingerová)

Riešenie. Dopĺňame postupne jednotlivé číslice; niektoré možno doplniť nezávisle na ostatnom priamo v prvom príklade, niektoré v druhom. Číslice pod čiarou dopĺňame podľa informácie o súčte výsledkov oboch príkladov. Postupovať môžeme napr. nasledujúcim spôsobom:

$$\begin{array}{r} *2*7 \\ 3*4\mathbf{3} \\ \hline 4*00 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 2*9* \\ -\,*2*4 \\ \hline *54* \end{array}$$

$$\begin{array}{r} *2\mathbf{5}7 \\ 3*43 \\ \hline 4*00 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 2*9* \\ -\,*2*4 \\ \hline *54* \end{array}$$

$$\begin{array}{r} *257 \\ 3*43 \\ \hline 4*00 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 2*9* \\ -\,*2*4 \\ \hline *54\mathbf{2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} *257 \\ 3*43 \\ \hline 4*00 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 2*9\mathbf{6} \\ -\,*2*4 \\ \hline *542 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} *257 \\ 3*43 \\ \hline 4*00 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 2*96 \\ -\,*2\mathbf{5}4 \\ \hline *542 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} *257\\ 3*43\\ \hline 4*00 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 2\mathbf{7}96\\ -*254\\ \hline *542 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} *257\\ 3*43\\ \hline 4\mathbf{3}00 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 2796\\ -*254\\ \hline *542 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} *257\\ 3\mathbf{0}43\\ \hline 4300 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 2796\\ -*254\\ \hline *542 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \mathbf{1}257\\ 3043\\ \hline 4300 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 2796\\ -*254\\ \hline *542 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1257\\ 3043\\ \hline 4300 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 2796\\ -*254\\ \hline \mathbf{1}542 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1257\\ 3043\\ \hline 4300 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 2796\\ -\mathbf{1}254\\ \hline 1542 \end{array}$$

---

6. *Na školskú olympiádu vytvorili žiaci stupne víťazov z drevených kociek, pozri obr. 5. Koľko kociek použili celkom? Zostavené stupne natreli po celom povrchu (okrem podstavy) na bielo a po vyhlásení výsledkov svoj výtvor rozobrali. Koľko kociek malo 6, koľko 5, 4, 3, 2, 1 či žiadnu stenu bielu?* (*M. Dillingerová, M. Volfová*)

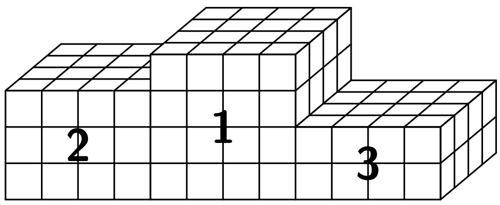

Obr. 5

Riešenie. Na druhý stupeň je celkom treba $4 \cdot 4 \cdot 3 = 48$ kociek, na prvý $4 \cdot 4 \cdot 4 = 64$ a na tretí $4 \cdot 4 \cdot 2 = 32$. Žiaci teda celkom použili

$$48 + 64 + 32 = 144$$

kociek.

Kociek, ktoré nemajú žiadnu stenu bielu, je v prvej (najspodnejšej) vrstve $10 \cdot 2 = 20$, v druhej $7 \cdot 2 = 14$, v tretej $3 \cdot 2 = 6$ a vo štvrtej vrstve žiadna; celkom teda

$$20 + 14 + 6 = 40.$$

Kociek, ktoré majú práve jednu stenu bielu, je v prednej/zadnej stene $10+7+3=$ $=20$, v bočných stenách $4+2+2=8$ (počítané zľava doprava) a v horných stenách $6+4+6=16$; celkom teda

$$20\cdot 2+8+16=64.$$

Kociek, ktoré majú práve dve steny biele, je na pozdĺžnych hranách $2\cdot(3+2+$ $+3)=16$, na priečnych $4\cdot 2=8$ a na zvislých $4+2+2=8$; celkom teda

$$16+8+8=32.$$

Kociek, ktoré majú tri steny biele, je práve 8 a žiadna kocka nemá ofarbené viac ako tri steny.

Pre kontrolu ešte porovnáme výsledky z oboch častí úlohy:

$$144=40+64+32+8.$$

Poznámka. Pre iný systém v riešení podobného problému poz. úlohu Z7–I–4.